

UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDE ÇOCUĞUN KORUNMASINDA ÖĞRETMENLERİN ROL VE SORUMLULUKLARI

Çocuk koruma nedir?

Çocuk koruma veya çocuğun korunma hakkı denince akla çocuğun ihmal veya istismara maruz kalması halinde bu duruma müdahale edecek sistem geliyor. Oysa çocuğun korunma hakkının özü, çocuğun ihmal ve istismara maruz kalmasının önlenmesidir. Bunun için de çocuğun aile içerisinde ve dışında yalnız bırakılmaması gerekir. Bu nedenle, çocuk haklarını ilgilendiren ve çocuğa hizmet veren her türlü kişi, kurum ve kuruluş çocuk koruma sisteminin önemli bir parçasıdır. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi ve iç hukuk da bu yaklaşımı destekler.

Devlet öncelikle çocuğun ihmal ve istismara maruz kalmaması için onun bakım ve yetiştirilmesinden sorumlu aileyi desteklemelidir. Aile içerisinde çocuk hak ihlaline veya haksız müdahaleye maruz kalıyor ise aileye karşı çocuğu gene aile içerisinde korumak için tedbir almalıdır. Ailenin çocuk için tehlikeli olduğu durumda ise, aile dışında çocuğu koruma yükümlülüğü vardır.

Aile içerisinde aileyi destekleyerek çocuğu koruma

Bu yükümlülüklerden ilkinin yerine getirilebilmesi, yani çocuğun aile içerisinde ihmal ve istismara maruz kalmaması için ailenin desteklenmesi, çocuğun gelişiminin ilk anlardan itibaren düzenli olarak takip edilmesini ve tespit edilen ihtiyaçların karşılanmasını gerektirir. Bu aşama tamamen önleme amacına hizmet eder. Henüz çocuk ihmal veya istismara maruz kalmamıştır, ailesinin yanındadır ama gene de devlet çocukla ilgilenir. Bu nedenle de bu aşamadaki ilgi, devletin çocuğa hizmet sunan çalışanları aracılığı ile gösterilir; sağlık, eğitim, sosyal hizmetler alanlarında çalışanlar gibi. Örneğin, tek ebeveyni ile yaşayan ve onun da mesai saatleri içerisinde çalışması gerektiği için okul dışı zamanlarda yalnız kalmak zorunda olan küçük yaşta bir öğrencinin öğretmeni tarafından fark edilmesi ve bu aşamada sosyal hizmetlerin aileye bir destek sunmasının sağlanması, çocuğun ihmal ve istismara maruz kalmasını önleyecektir.

Aile içerisinde aileye karşı çocuğu koruma

İkinci yükümlülük, ailenin bulunduğu ancak yetkisini yanlış veya yetersiz kullandığı durumlara dairdir. Örneğin, anne-baba çocuğun eğitimi ile ilgili sahip olduğu karar alma yetkisini çocuğun gelişimi ile orantılı olarak görüşünü alma ve ona hayatını düzenleme olanağı tanıma yükümlülüğüne uymadan kullanırsa, çocuk görüşüne saygı gösterilmesini yani ailesine karşı hakkının korunmasını talep edebilir. Bu durumda durumun hakime bildirilmesi ve hakimin çocuğun da görüşünü alarak karar vermesi gerekir.

Ailenin dışında çocuğu koruma

Son yükümlülük ise anne-babanın bakım ve gözetim yükümlülüğünü ihmal etmesi veya kötüye kullanması sebebiyle çocuğun güvenliğinin tehlikeye düşmesi durumu ile ilgilidir. Bu durumda çocuğun anne-babaya karşı korunması gerekir. Anne-babanın çocuğa fiziksel şiddet uygulaması, çocuğun aile içerisinde cinsel istismara uğraması, ailenin uyarılması ve gereken destek sağlanmasına rağmen çocuğun eğitiminin engellenmesi gibi hallerde çocuğun ailesi dışında korunması gerekir. Bu durumda kararı hakim verecek, çocuğun korunmasından sorumlu kurum, çocuğun korunması ile ilgili tedbiri alacaktır. Ayrıca bu gibi durumlar suç oluşturduğu için anne-baba hakkında ceza davası da açılabilecektir.

Tablo-1’de burada söz edilen çocuk korumaya ilişkin yükümlülüklerle ilişkin BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi ve Medeni Kanun hükümleri yer almaktadır.

Tablo-1. Devletin çocuğu koruma yükümlüğü

	BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi	Türk Medeni Kanunu
Aile içerisinde aileyi destekleyerek çocuğu koruma	md.18	md.346
Aile içerisinde aileye karşı çocuğu koruma	md.19	md.347
Ailenin dışında çocuğu koruma	md.20	md.347-348

Öğretmenlerin riski fark etme ve bildirme yükümlülüğünün kapsamı nedir?

Riski fark etme

Devletin çocuğu koruma yükümlülüğündeki sistematik, çocuğun gelişimini takip etme ve riski fark etme yükümlülüğü olanların yükümlülükleri kapsamında da yol göstericidir. Buna göre riskleri fark etme yükümlülüğü; çocuğun ailesi içerisinde korunması için destek ihtiyacı olan halleri, aileye karşı korunmasını gerektirecek hak ihlali oluşturan halleri ve çocuğun ailesi dışında korunmasını gerektiren hallerin tamamını kapsar.

Çocuğun risk altında olması halinde bahsedildiğinde akla ilk ve çoğu kez gelen durum çocuğun fiziksel veya cinsel istismara maruz kalması olmaktadır. Buna bağlı olarak da yapılması gerekenin durumu kolluğa ihbar etmek olduğu düşünülmektedir.

Bu, çocukları ihmal ve istismardan koruma görevinin sadece küçük bir parçasını oluşturmaktadır. Asıl olan çocuğun ihmal veya istismara maruz kalmasını önleyebilecek aşamada durumun fark edilmesidir.

Bir örnek üzerinden bakacak olursak...

Bir yıl önce annesini kaybetmiş olan 10 yaşındaki bir kız öğrencinin, okula geç ve öz bakımı olmadan geldiğini, derslere karşı ilgisiz olduğunu, ders başarısının düştüğünü, bazen derslerde uyuduğunu gören öğretmenin öğrencisi ile konuşup, babasının kendisine cinsel istismarda bulunduğunu öğrendiğinde, bunu ihbar etme yükümlülüğü

vardır. Burada bir suç söz konusu olduğu için durumu kolluğa veya Cumhuriyet savcılığına şikayet etmek gerekir. Ancak aynı zamanda çocuğun korunması gerektiği için durumun Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne de bildirilmesi gerekir.

Ancak bu aşamaya kadar gidişi fark etmemiş bir sistem etkili bir çocuk koruma sistemi değildir. Acaba öğretmen bu aşamaya gelmeden durumu hangi aşamalarda hangi ipuçları ile fark edebilirdi?

Eldeki veriler ile bakıldığında ilk fark edilmesi gereken aşama, 10 yaşındaki bir kız çocuğunun annesini kaybettiği ve babası ile yaşamaya başladığı aşamadır. Bu aşamada bir cinsel istismar riski olduğundan bahsedilemez, fark edilmesi gereken de bu değildir. Bu aşamada bu yaşta bir çocuğun babası ile yalnız yaşaması halinde yeterli psiko-sosyal desteği alma olanağına sahip olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Eğer bir desteğe ihtiyaç olduğu düşünülüyorsa bu durumun Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne bildirilmesi ve bu kurum tarafından da çocuğun babasının yanında gelişim ve güvenliği tehlikeye düşmeden yaşamasını sağlayacak destek hizmetlerinin (örn. okul saatleri dışında çocuğun bir etüt hizmetine yönlendirilmesi, babanın çocuğa bakım kapasitesini destekleyecek danışmanlık verilmesi vb.) sunulması gerekir.

Öğretmenlerin yapabilecekleri

Eğitimin uzaktan yapılması özellikle ihmal ve istismarın fark edilmesi aşamasında genel sistemden farklı bilgiye ihtiyaç gösterir. Yüz yüze olmadan bir çocuğun risk altında olduğunu bir öğretmen nasıl fark edebilir?

- Çocuğun dersleri izleyip izlemediği takip edilmeli.
- Çocuğun ödevlerini yapıp yapmadığı takip edilmeli.
- Çocuğun bunları yapmak için gerekli donanıma sahip olup olmadığı araştırılmalı.
- Ailenin çocuğun eğitime devamını sağlama konusundaki tutum ve davranışları takip edilmeli.
- Online ders akışları düzenlenirken çocukların her biri ile görüşmeyi sağlayacak bir planlama yapılmalı.
- Her çocuğun kendisini risk altında hissettiği zaman başvurabileceğini bildiği, çocuk korumadan sorumlu bir öğretmen belirlenmiş olmalı ve çocuklara bunun bilgisi verilmiş olmalı.
- Rehberlik servisi öğretmenleri çocuklarla gelişim durumunu takip etmek ve desteklemek üzere düzenli görüşmeler yapmalı.
- Risk değerlendirme envanterleri olmalı ve bunlar ile risk taraması uzaktan eğitim sürecinde de uygulanmalı.
- İhmal ve istismarı fark etme yükümlülüğü olan diğer meslek elemanları ile işbirliği yapılmalı.

Yukarıda ihmal ve istismarı fark etmek için öğretmenlerin yapabileceklerine dair bazı örnekler bulunmaktadır. Okulların ve öğretmenlerin kendi durumları ve öğrencilerinin özelliklerine göre, bu tür bir yapılabilecekler listesi belirlemeleri, bu sürecin deneyiminin bundan sonraki olağanüstü durumlar için kalıcı çözümler haline dönüşmesine yardımcı olacaktır.

Okulun yapabilecekleri

Bir çocuğun gelişimindeki değişimlerin öğretmenler tarafından nasıl takip edileceği, hangi ipuçlarının değerlendirilmesi gerektiği konusunda bütün öğretmenlerin aynı bilgiye sahip olması, herkesin aynı yöntem ve usulleri izlemesi, çocuk ihmal ve istismarı ile etkili mücadele edilmesinin en önemli koşuludur. Böylece tereddütlerden kaynaklanan gecikmeler, yanlış bildirimde bulunma kaygısı ile bildirimden kaçınma gibi boşluk oluşturan haller yaşanmayacaktır.

Bunun için her okulun bir çocuk koruma politika belgesinin olması ve bunun okuldaki herkes tarafından olduğu gibi, veliler ve öğrenciler tarafından da bilinir olması önleyicilik bakımından önemlidir.

Covid-19 pandemisi ile mücadele kapsamında okullar kapatılıp, çocuklar evlere gönderildiğinde ve uzaktan eğitime geçildiğinde fark edildi ki, çocuk koruma politikasının bir bölümü de uzaktan eğitime ilişkin olmalı.

Bildirme

Türk çocuk koruma hukukunda iki ayrı bildirim yükümlülüğü ve yeri vardır:

- 1) **Korunma ihtiyacının bildirimi:** Çocuğun korunmasını ve ailenin desteklenmesi gereken hallerin bildirimi, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na yapılmalıdır.
- 2) **Suçun bildirimi:** İstismar niteliğindeki davranışlar aynı zamanda suç olduğundan bu davranışların polis, jandarma veya Cumhuriyet savcılığına bildirilmesi gerekir.

Türk Ceza Kanunu'na göre işlenmekte olan bir suçu öğrenen herkes bildirmekle yükümlüdür (TCK md.278). Bir suçun işlendiğini görevi ile bağlantılı olarak öğrenen kamu görevlisinin de bunu bildirme yükümlülüğü ayrıca düzenlenmiştir (TCK md.279). Ayrıca, yaşı ya da başka bir nedenle yardıma ihtiyacı olan kimseyi yetkili makamlara bildirmek de herkesin yükümlülüğüdür (TCK md.98). Bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesini Türk Ceza Kanunu suç olarak düzenlemektedir. Bildirim yazılı veya sözlü olarak yapılabilir; bildirim yapan kimlik bilgilerini vermeyebilir veya gizli tutulmasını talep edebilir.

Çocuğun korunmasından sorumlu kurumlara bildirim ise Sosyal Hizmetler Kanunu (md.21), Çocuk Koruma Kanunu (md.6), Çocuk Koruma Kanunu'na Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik (md.6) ve Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (md.7) ile düzenlenmektedir. Buna göre, çocuğun korunmasından sorumlu kurumlara bildirim yükümlülüğü olan kişiler şöyle sıralanmıştır:

- Adli ve idari merciler
- Kolluk görevlileri
- Köy ve mahalle muhtarları
- Belediye zabıta memurları
- Sağlık ve eğitim kuruluşları
- Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının görevlileri
- Sivil toplum kuruluşları
- Bir çocuğun korunma ihtiyacı olduğundan haberdar olanlar

Korunma ihtiyacının bildirimi de yazılı veya sözlü olarak yapılabilir; bildirim yapan kimlik bilgilerini vermeyebilir veya gizli tutulmasını talep edebilir. Sözlü bildirim Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri'ne telefon edilerek veya gidilerek ya da ALO 183 üzerinden yapılabilir. Yazılı bildirim, e-posta veya dilekçe ile il müdürlüğüne müracaat edilerek yapılır.

Bu çerçevede açıklandığı üzere, fark edilen duruma göre suç bildirim yapılması gerekliliği değişecektir; ancak fark edilen bütün risklerin mutlaka Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bildirilmesi gerekir (örnekler için bkz. Tablo-2).

Tablo-2. Örneklerle fark edilebilecek riskler ve bildirim makamı

	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Polis, jandarma veya C. savcılığı
Evde uzaktan eğitimi takip etmek için yeterli teknik donanımın (bilgisayar, televizyon, internet) olmaması veya varsa da çocuk tarafından kullanılmıyor olması	X	
Çocuğun evde dersleri takip motivasyonu oluşmasını sağlayacak asgari düzenin olmaması (yoksulluk veya yoksunluktan kaynaklanan ve yeterli yaşam standardına sahip olmasını engelleyen her türlü hal)	X	
Çocuğun evde yalnız, bir yetişkinin gözetimi olmadan kalıyor olması (birden fazla çocuk olsalar bile)	X	
Ebeveynlerince çocuğun okumasının gereksiz görülmesi	X	
Çocuğun çalıştırılıyor veya çalıştırılacak olması	X	
Çocuğun evlendirilecek olması	X	X
Çocuğun duygusal istismara (sözel şiddet, aşağılama, tehdit edilme vb.) maruz kalması	X	
Çocuğun fiziksel istismara (tokat, yumruk, bir alet ile vurma vb.) maruz kalması	X	X
Çocuğun cinsel istismara maruz kalması	X	X
Çocuğun aile içi şiddete tanıklık ediyor olması	X	X

Fark edilen risk, çocuğun korunma ihtiyacına işaret ediyorsa;

Fark edilen risk, çocuğun istismar edildiğini düşündürüyorsa;

Riski fark eden meslek elemanlarının bildirim yapma konusunda yaşayabilecekleri en önemli sıkıntı çocuğun veya kendilerinin güvenliklerine ilişkin kaygılardan kaynaklanmaktadır. Bunun için, bildirim yapacak kişiler ile bildirim alacak ve duruma müdahale edecek kişiler ve kurumlar arasında iyi bir işbirliği ve güvene ihtiyaç bulunmaktadır. Çocuğun güvenliğinden endişe duyuluyorsa, bildirim yapmadan önce en yakın sosyal hizmet birimi ile görüşerek öncelikle çocuğun korunmasına ilişkin tedbirin organize edilmesi sağlanmalıdır.

Bildirim yapma anı da önemlidir. Örneğin, bir çocuğun çok yakın bir zamanda evlendirileceğini öğrenen birinin durumu öncelikle ve hemen adli makamlara (polis, jandarma, Cumhuriyet savcılığı) bildirmesi gerekir. Yakın zamanda gerçekleşen veya halen devam eden fiziksel ve cinsel istismar durumlarında da adli makamlara bildirim çocuğun korunmasından sorumlu birimlere bildirim ile birlikte yapılmalıdır.

Kendisine bildirilen olayın olup olmadığı konusunda büyük bir şüphesi olan ve bu durumda bildirim yapmanın çocuğun yararına aykırı olabileceğinden şüphelenen bir öğretmen, bir önceki aşamaya dönebilir ve durumu Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na iletebilir. Çünkü bu durumda en azından bir korunma ihtiyacı vardır veya korunma ihtiyacının araştırılmasında yarar vardır.

Bildirimi yapacak kişi kendi güvenliği ile ilgili bir kaygı duyuyorsa bunu da adli makamlara bildirerek önlem alınmasını talep edebilir.

Sonuç olarak, çocuğun korunmasından sorumlu makamlara bildirim anına karar verirken, çocuğun yararı ve durumun aciliyeti temel kriterler olmalıdır.

Bildirme sonrasında olacaklar

Korunma ihtiyacına dair bir bildirim yapılması halinde, bildirimi alan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü bir sosyal hizmet uzmanı tayin ederek çocuğun korunma ihtiyacını incelettirecek ve çocuğun ve ailenin ihtiyacına uygun sosyal ve ekonomik destek hizmetinden yararlanmasını sağlayacaktır. Bu bütün diğer koruma yöntemlerinden daha kolay ve etkili yöntemdir. O nedenle fark etme ve bildirim bu aşamada yapılması çok büyük önem ifade eder. Örneğin; evde uzaktan eğitimi takip edecek olanağa sahip olmayan çocuk fark edilir ve bildirilirse, gerekli sosyal ve ekonomik destek sağlanacaktır. Ancak bu aşamada bir müdahale yapılmaz ise, çocuğun eğitimden kopması, çalıştırılması veya evlendirilmesi söz konusu olduğunda hem çocuk bu ihlali yaşamış olacak hem de müdahale daha sert olmak zorunda kalacaktır. Bu nedenle her zaman herkesin önceliği erken fark etmek ve çocuğun korunmasından sorumlu kurumların bu aşamada devreye girmesini sağlamak olmalıdır.

Acil koruma tedbiri

Acil koruma prosedürü, çocuğun içinde bulunduğu tehlike hali hakkında kapsamlı bir araştırma yapacak kadar vakit yoksa bazı inceleme işlemlerini ertelemeyi sağlayan bir prosedürdür.

Örneğin çocuk aile içerisinde cinsel istismara maruz kalmış olması, bildirim çocuğun evlendirileceği gün yapılıyor olması veya evlendirme işlemi birkaç gün sonra olacak olsa bile ailenin çocuğu kaçırma ihtimalinin olması gibi haller acil duruma örnek gösterilebilir.

Çocuk Koruma Kanunu'nun 9. maddesine göre bu bildirimi alan Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün sırasıyla şu işlemleri yapması gerekecektir:

- 1) Öncelikle çocuğu bir kuruma yerleştirmek.
- 2) Çocuğun kuruma kabul edildiği tarihten itibaren 5 gün içerisinde çocuk hakimine müracaat ederek acil korunma kararı talep etmek.

Çocuk hakimi bu talebi aldıktan sonra 3 gün içinde talep hakkında karar vermelidir. Acil korunma kararları, çocuğun ailesinin yanında tehlikede olduğu veya ailesinin koruma ve gözetiminden yoksun olduğu hallerde alınacak ve çocuğun kurum bakımına alınmasını öngören kararlardır.

Verilen karar 30 gün süre ile geçerlidir. Bu süre içerisinde il müdürlüğünün çocuk hakkında sosyal inceleme yapılmasını sağlaması ve hazırlanan raporu mahkemeye sunması gerekmektedir. Bu inceleme sonucunda kurumun çocuk hakkında alınacak tedbir ile ilgili bir öneri oluşturması beklenmektedir.

Çocuk hakiminin, raporun gelmesinden sonra, raporu da dikkate alarak çocuk hakkında tedbir kararı vermesi gerekir.

Koruma tedbirleri

Çocuğun korunması ve desteklenmesi amacıyla alınması gereken tedbirlerin uygulanmasında aile ile işbirliği yapılamadığı durumda veya çocuğun ailesi dışında korunması gereken hallerde tedbir kararının mahkemeden alınması gerekir. Bu durumda tehlikenin niteliğine ve alınacak tedbire göre çocuk mahkemesine veya aile mahkemesine müracaat edilir.

Çocuk Koruma Kanunu'na göre alınabilecek tedbirler şunlardır:

- 1) Çocuk ve bakım veren yetişkin için danışmanlık tedbiri
- 2) Eğitim tedbiri
- 3) Sağlık tedbiri
- 4) Bakım tedbiri
- 5) Barınma tedbiri
- 6) Velayetin kaldırılması, vasi atanması, kişisel ilişkinin düzenlenmesi

Tedbir türlerinden de görüleceği gibi çocuğun ihtiyacına uygun olarak ailesi içerisinde korunması ve ailesi dışında korunmasına yönelik tedbirler verilebilmektedir.

Eğer aile içinde bir şiddet söz konusu ise aynı zamanda Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ile düzenlenen tedbirlere de hükmedilebilecektir. Tablo-3 ve Tablo-4 bu tedbirleri ve uygulayabilecek makamları göstermektedir. Bu kanuna göre hem mağduru korumak hem de faili önlemek için tedbir alınabilmektedir.

Tablo-3. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında şiddet mağduruna uygulanabilecek tedbirler (koruyucu tedbirler) ve uygulama makamları

	Kolluk Amiri	Mülki Amir	Hakim
Bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması	X	X	
Geçici maddi yardım		X	
Psikolojik, mesleki, hukuki ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi		X	
Hayati tehlikesinin bulunması halinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması	X	X	
Çocuklar için kreş imkanının sağlanması		X	
İşyerinin değiştirilmesi			X
Kişinin evli olması halinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi			X
Tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması			X
Kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi			X

Tablo-4. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamında şiddet uygulayana uygulanabilecek tedbirler (önleyici tedbirler) ve uygulama makamları

	Kolluk Amiri	Hakim
Şiddet mağduruna yönelik tehdit, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmama	X	X
Müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhal uzaklaştırılma ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi	X	X
Korunan kişilere, bu kişilerin buldukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmama	X	X
Çocuklarla kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlandırılması ya da tümüyle kaldırılması	X	X
Gerekli görülmesi halinde korunan kişinin, yakınlarına, tanıklarına, çocuklarına yaklaşmama		X
Korunan kişinin eşyalarına zarar vermeme		X
Korunan kişiyi rahatsız etmeme		X
Bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etme		X
Alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmama, bağımlılığının olması halinde, hastaneye yatmak dahil, muayene ve tedavi olma		X
Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurma ve tedavi olma		X

Başvuru makamları ve başvurduktan sonra izlenecek yolu www.cocukkorumaritasi.info adresinden görmek mümkündür.

İstismar riski altında olan veya istismar mağduru bir çocuğun hakları ve yararlanılabilecek hizmetler hakkında www.danisma.site adresinden daha fazla bilgi alınabilir.

Bu kaynaklar çocukla çalışan veya çocuğa bakım hizmeti veren yetişkinlere önerilebilir.

Yaşı uygun olan çocuklar için www.csdestek.org adresinde de ayrıntılı bir bilgilendirme ve yönlendirme hizmeti sunulmaktadır.

